

Вступ

Вибору, працювати з тваринами чи ні, у мене ніколи не було. Точніше, я не ухвалювала свідомого рішення це робити. Здається, що моє життя було визначено від самого початку: скільки себе пам'ятаю, мене цікавила поведінка тварин. У дитинстві я віддавала перевагу документальним фільмам про тварин, а не мультикам. Енциклопедії про фауну були найкращим подарунком на день народження. Я обожнювала спостерігати за жабками та вужиками, доволі часто приносила різних представників фауни мамі, щоб поділитись цією красою, і дуже дивувалась, що замість захоплення чула вереск страху та відрази. Пізніше я дізналась, що цю мою одержимість називають «спеціальним інтересом», і це дуже притаманно нейровідмінним людям.

Єдиним, хто поділяв моє захоплення тваринами, був дідусь. У них із бабусею завжди жили собаки, і я із задоволенням проводила з ними час і намагалась їх тренувати. Дідусь розповідав мені історії життя із собаками зі свого дитинства та юності, і це було краще за будь-яку казку на ніч. Зараз, подумки повертаючись до

цих історій, я сумніваюсь, що навіть половина з них — правда, але тоді я була готова слухати одне й те саме знову і знову. Мій дідусь був фізиком, і, незважаючи на наші різні характери, цікавість до природи та її законів, увага до деталей і вміння мовчки спостерігати природні явища — це те, що нас завжди об'єднувало, хоч його переважно цікавив світ фізичних законів, а мене — патерни поведінки тварин та еволюція видів.

Моя мама не хотіла тварин удома, хай як наполегливо я просила. Єдиними, на кого вона погодилась, були декоративні пацючки. Відтоді ці маленькі розумні істоти займають особливе місце в моєму серці.

Утім я продовжувала мріяти про собаку. Зачитувалася всією кінологічною літературою, до якої тільки могла дотягнутися. Писала листи своєму майбутньому собаці, витрачала кишенькові гроші на собачу амуніцію та іграшки, хоч собаки все ще не мала. У якийсь момент батьки поставили мені ультиматум: щоб довести мою спроможність доглядати за собакою, я мушу щодня мити підлогу в будинку протягом декількох місяців, оскільки цуценя спочатку ходитиме в туалет удома. Певно, таким чином батьки хотіли мене відмовити, але не на ту натрапили: я щодня сумлінно мила підлогу, і менш ніж за тиждень моя мама пішла на поступки й пообіцяла купити собаку тієї породи, яку я оберу сама. Дуже скоро в моєму житті з'явився золотистий ретривер, дівчинка на ім'я Ніколетта. Мені було 11. Тоді ж, разом з Ніколеттою, у моє життя прийшов перший повноцінний досвід тренінгу собак: батьки найняли кінолога, і декілька разів на тиждень він учив мене виховувати мою собаку. Зараз багато методів, які використовував той кінолог, здаються мені неприйнятними, але такий тоді був час: у дресируванні собак цінували ефективність та швидкість, і байдуже, якою ціною цього досягали. Приблиз-

но в той самий період я знайшла в макулатурі бабусі та дідуся старий журнал, у якому було інтерв'ю із зоопсихологиною. Це була перекладена стаття, фахівчиня працювала десь в Америці, і, пригадую, я тоді подумала: «Ось чим я хочу займатись!».

Після закінчення школи я вступила на ветеринарний факультет Національного університету біоресурсів та природокористування України. Це було складне навчання, моя чутливість зазнала неабияких випробувань: більшість матеріалів для ветеринарної освіти зосереджена довкола сільськогосподарських тварин і підтримання їхньої продуктивності. Добробут сільськогосподарських тварин розглядали суто по дотичній: нам важливо підтримувати оптимальний рівень їхнього здоров'я, але не захоплюватись цим, інакше це буде фінансово невигідно. Пізніше, на магістратурі, коли ми обирали напрямок і могли зосередитись на вивченні тих тварин, які нас цікавлять, я отримала більше свободи й почала більше досліджувати фреток. Паралельно з навчанням пішла працювати в клініку, спочатку асистенткою, а згодом і ветеринарною лікаркою.

Пізніше ми із чоловіком вирішили переїхати за кордон. У Нідерландах, країні, яку ми обрали, мій ветеринарний диплом не мав ніякої користі: треба було пройти ще два роки навчання в місцевому університеті. Нідерландської на академічному рівні я тоді не знала, тож цей варіант відпадав. Роздумуючи, що робити, пішла працювати на конюшню, де розводили фризьку породу коней. Я робила все: прибирала, годувала, проводила УЗД і тренувала молодняк. Це було повернення до теми поведінки тварин. Я могла спостерігати за тим, як народжується, дорослішає і розвивається маленьке лоша. Як з яйцеклітини, яку я бачу як невелику темну пляму на екрані апарата УЗД, розвивається ціла тварина. Як

мати спілкується з малим лошам. Як воно вперше виходить з денника й опиняється на траві. Як пізнає можливості свого тіла, як налагоджує стосунки з табуном. Яким важливим є ставлення мами до людей: після народження лошата бояться всього, крім мами. Ми ніколи не привчали лошат до рук, але багато часу проводили з їхніми мамами. Урешті-решт, страх лошат замінювала зацікавленість, а потім — і радість від спілкування з нами — дивними двоногими. Я спостерігала, як цей досвід формує персоналію тварини, і кожна дрібничка складається в цілісний пазл особистості дорослого коня. Динаміка стосунків між одомашненою твариною та людиною заворожувала мене: ми посіли в їхньому житті дуже особливу нішу. Як і вони в нашому.

Відтоді я зосередилась саме на поведінці тварин, почала навчатися, відвідувати конференції, спілкуватись із колегами у спільноті, набирати перших клієнтів. Я — зоопсихологиня (інакше кажучи — спеціалістка з поведінки тварин). Спеціалізуюся головню на собаках, котах і фретках. Здебільшого працюю саме з проблемною поведінкою — неохайністю, агресією, деструктивною поведінкою, реактивністю тощо. Моя робота виходить за рамки звичайного дресирування: і у тварини, і в її людини є якісь упередження, звички, особливості. Поведінкова проблема зазвичай має декілька шарів: помилки у тренінгу, невідповідні умови утримання, стрес, нереалістичні очікування, нерозуміння емоцій тварини її опікуном. Моє завдання — навчити людину розуміти свого улюбленця, його потреби, причини поведінки і дати інструменти для розв'язання проблеми. Я працюю не просто з людиною чи твариною, я працюю з їхнім зв'язком. Над стосунками людини з домашньою твариною, як і над стосунками між двома людьми, потрібно постійно працювати. Ви пізнаєте одне одного протягом

усього вашого життя. Ви злитесь одне на одного, радієте одне одному, любите і сумуєте.

У цій книжці я хочу поділитись своїм захопленням і показати, як цікаво, різноманітно і прекрасно можна пізнавати тварину, яка живе поруч з вами. Моя мета — заразити вас щирою цікавістю до наших домашніх улюбленців, до того, як формується їхня поведінка та які стосунки вони будують з нами. Наші тварини займають особливе місце в нашому домі та серці, і це відбулось завдяки тому, що колись наші еволюційні стежки перетнулись. Наш зв'язок з ними — це не гарна метафора, не щось метафізичне, високе та недосяжне. Це — чіткі патерни, механізми та нейронні зв'язки, які ми можемо вивчати й завдяки розумінню яких і будуються наші стосунки.